

EXEGESI PATRÍSTICA TEOLOGIA
FILOSOFIA LITÚRGIA HISTÒRIA
DRET CANÒNIC

Revista Catalana de Teologia

48/1

2023

ATENEU UNIVERSITARI SANT PACIÀ
FACULTAT DE TEOLOGIA
DE CATALUNYA

ÍNDIX

ARTICLES

CERVERA I VALLS, J.: La història de Josep i el context hikse (Gn 37–50)	9
ALEGRE SANTAMARIA, X.: La sinodalitat, una crida a tornar a les arrels bíbliques de l'Església	37
FONTBONA MISSÉ, J.: Els Dotze Apòstols i el col·legi apostòlic	63
CASELLAS I MATAS, J.: Sant Francesc de Sales, testimoni i mestre de serenitat	91
PALAU VALERO, D.: El temps i la sacramentalitat	119
SERRA DE MANRESA, V.: Els caputxins de Catalunya i les tradicions de Setmana Santa	139

NOTES

PIÉ-NINOT, S.: Nota sobre la sinodalidad	209
REQUESENS I PIQUER, J.: 2023, un «Any Arnau de Vilanova»?	223
RECENSIONS	229

marc de col·laboració, s'anà afeblint al llarg del segle x i acabà esclatant en un conflicte obert entre el comte Sunyer I de Barcelona i els seus nebots Sunifred II de Cerdanya i Guifré II de Besalú, obrint així una nova etapa per al monacat ripollès.

L'obra conté la relació de les fonts primàries editades (pp. 145-146) i la bibliografia sobre el tema. Cal felicitar l'autor per haver dut a terme una aproximació tan innovadora al fet monàstic des de l'òptica de la geografia del paisatge, amb aquest estudi de conjunt dels tres monestirs ripollesos, posats en relació amb el seu context històric i geogràfic.

Valentí Serra de Manresa

Diego SOLA – Pere DE MANUEL (eds.), *La presència cartoixana a Catalunya, segles XII-XX* (Quaderns de Montalegre, 1) Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona 2022, 254 pp.

Amb aquest conjunt d'estudis s'aborda, de manera interdisciplinària, la presència l'orde cartoixà en el Principat de Catalunya. Les aportacions examinen les característiques del patrimoni documental i bibliogràfic, l'administració econòmica, així com la tipologia pròpia de l'arquitectura, heràldica i gastronomia cartoixanes. Són, aquestes, unes temàtiques escassament investigades i molt poc conegudes ateses les característiques pròpies dels monjos cartoixans amb la seva, tan específica, vida eremítica oculta de soledat i silenci.

El volum s'enceta amb una aproximació de caràcter introductori a la forma de vida i carisma cartoixans i la seva presència a Catalunya al llarg de vuit segles, centrada en els monestirs d'Escaladei al Priorat (1194) i de Montalegre a Tiana (1415), preparada pel curador de l'edició Diego Sola (pp. 14-26). Després segueixen els estudis de Robert Álvarez Masalias, Diego Sola, Carles Díaz Martí, David Hidalgo, Xavier Pérez Gómez, Jordi Bages-Querol Blanco, Miquel Jaumot i Pere de Manuel, membres del Grup d'Estudis Cartoixans, vinculat a la Universitat de Barcelona.

Del conjunt d'estudis destaquem, per als lectors de la *Revista Catalana de Teologia*, el de Robert Álvarez Masalias sobre la fundació cartoixana el 1265 al castell de Sant Pol de Mar, a la comarca barcelonina del Maresme (pp. 29-46) que, unida posteriorment a la de Vallparadís de Terrassa (fundada el 1345) en naixeria, l'any 1415, la nova cartoixa de Montalegre. Del mateix autor, hi ha també l'estudi dedicat a l'impacte del Cisma de Occident —acabat el 1417— en el si de la Província cartoixana de Catalunya, puix que la Gran Cartoixa de Grenoble es mantingué sota l'obediència Climent VII d'Avinyó, i amenaçà amb severes penes temporals i espirituals aquelles cases que fossin obedients al papa Urbà VI (pp. 49-68).

Molt suggeridora és, també, l'aportació de Diego Sola sobre la espiritualitat i ascetisme cartoixans que trobem exposada en els escrits dels monjos d'Escaladei,

Dom Joan Fort (1404-1464) autor del *Liber Revelationum et coelestium charismatum*, i de Dom Climent Riera (1658-1682) autor dels *Avisos y doctrinas espirituales*, (veg. pp. 71-81).

Pel que fa a Dom Joan Fort fou, al seu temps, un religiós molt agraciat amb peculiars experiències místiques com l'aparició que el 1632 rebé de la Mare de Déu i aquell miracle de la creu inclinada (quan el Sant Crist de l'accés a la mongia d'Escaladei retornà la reverència al cartoixà); uns fets realment extraordinaris que foren plasmats en una expressiva pintura de Vicente Carducho per a la cartoixa del Paular (a la serra del Guadarrama) i actualment conservada al Museu del Prado. La difusió del text del *Liber Revelationum* entre els cartoixans de la Península Ibèrica contribuï a estendre la fama de santedat del venerable Joan Fort qui, en els seus escrits, hi sabia plasmar bellament la seva experiència contemplativa.

Els *Avisos y doctrinas espirituales* de Dom Climent Riera foren utilitzats per a la instrucció dels novicis i per a la direcció espiritual dels monjos en la línia de la literatura col·lectiva cartoixana per a la formació dels seus membres, ja que és un text on es remarca que la màxima contemplació no és pas amb les coses del món físic, sinó amb les realitats invisibles, puix que el cartoixà d'Escaladei es valgué de l'*Itinerari de la ment cap a Déu* (1259) del framenor Sant Bonaventura (veg. p. 79-80). Les indicacions i avisos espirituals que redactà el vigatà Climent Riera aconsellen als monjos cartoixans de no recórrer a l'activitat per fugir de l'aridesa del camí contemplatiu, i els exhorta de ser perseverants en la continuada instrucció espiritual per mitjà de la lectura continuada de la Sagrada Escripura i d'autors espirituals.

Entre molts altres estudis que formen part d'aquest volum que ressenyem, cal fer esment del treball de Xavier Gómez Pérez sobre els fons bibliogràfics de l'antiga biblioteca de Montalegre en els anys previs a l'exclaustració de 1835 (veg. p. 115-127), quan aquesta posseïa uns 6.000 volums ubicats a la cel·la prioral i on, segons la testimoniança del pare Jaime Villanueva en la visita que hi efectuà poc abans de 1808, comptava amb «la rara obra *Fortalicium Fidei* en dos ediciones, la una de Nuremberga por Antonio Koberger en 1485, y la otra desconocida, aunque algo más moderna» (p. 116); un preciós incunable d'Alfons d'Espina que, actualment, junt amb el que resta de l'antiga biblioteca cartoixana es troba al fons de la Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona, junt amb el *Fasciculus temporum* de Werner Rolewink (estampat el 1481) i la *Summa universae theologiae* de Rainer de Pisa (impresa a Venècia el 1486), així com diverses edicions de les *Piae enarrationes* de Dionís del Cartoixà (Dionís de Rijckel, † 1471), autor molt prolífic i estimat en l'orde cartoixà, destacats llibres procedents de Tiana.

Finalment, en aquesta ressenya cal prestar, també, una especial atenció les aportacions de Jordi Bages-Querol i de Pere de Manuel. El primer, Jordi Bages-Querol, presenta una meticulosa anàlisi (veg. les pp. 131-148) sobre un receptari inèdit de cuina cartoixana titulat *Cusine cartusienne*, que es conserva a l'arxiu monàstic de Montalegre i, molt possiblement, escrit vers el 1898 per un monjo francès que participà en la restauració de la vida religiosa a Tiana. Aquest mon-

jo prestà una especial atenció als brous i patatges i, molt particularment, a les diverses maneres de cuinar les hortalisses i verdures cultivades a la «conreria» del monestir com ara les trumfes o patates (: pommes de terre); els fesols (: haricots); els pèsols amb tavella (: verts en cosses); naps (: navets); apis (: céleri); remolatxa (: betterave); espinacs (: epinards); coliflors (: Choux-Fleurs); lletugues (: laitue), així com també les carbasses, carxofes, cebes, cogombres, espàrrecs i albergínies. Aquest manuscrit de cuina cartoixana és de gran importància per a la història de l'alimentació i de l'agricultura i, molt particularment, per als estudiosos de les dietes més sanes i sobre la vàlua de la verdura de proximitat i de conreu ecològic.

Pere de Manuel, coordinador del volum i gran expert en història cartoixana, en el darrer dels estudis, tracta sobre l'evolució i les característiques de la sigil·lografia de Montalegre a partir d'un incipient catàleg que preparà l'arxiver d'aquesta cartoixa entre 1901 i 1903 amb el títol d'*Esquema del sello de la Cartuja de Montalegre*, on hi foren aplegats i catalogats 15 segells datats entre 1661 i 1902; un pioner catàleg que, ara, completa i amplia Pere de Manuel amb aquesta magnífica anàlisi comparativa de sigil·lografia cartoixana (veg. pp. 199-252) que serà d'enorme utilitat per als estudiosos de la iconografia cartoixana.

Aquest conjunt d'estudis són una magnífica contribució a la història cartoixana i tots presenten un gran interès per als investigadors de la història monàstica de Catalunya.

Valentí Serra de Manresa